

Slutrapport i oktober 2018 för projekt "Finsk invandring till Tiveden Närke med omnejd"

Från tanke till igångsättande och handling. Via genomförande till resultat.

Projektstart. Se delrapport från 30 maj.

En mycket bra start på projektet inleddes under våren. Två stora samlingar med introduktion och föreläsningar gjorde att de gruppmedlemmar som handplockats från början kom igång med egen forskning. Man samlades i mindre grupper och jämförde material. DNA-forskning och kontakter med helt andra forskare gjorde att man kom vidare och förstod att otroligt många har sina rötter i Tivedenbygderna och är riktigt intresserade av vad vi nu gör i projektet.

Projektet blev mycket större.

Det tog längre tid än beräknat. Genomförandet med dess förmodade kostnad blev inte alls som vi beräknade då vi gjorde ansökan. Det har blivit många fler resor och reseersättningarna är kanske inte stora men viktiga. Databaser har varit till stor hjälp då vi bor ganska långt ifrån varandra och på det sättet kunnat jobba på distans. En hel del telefonsamtal har ju naturligtvis gått åt. Otroligt mycket ideellt arbete har lagts ner. Detta har ju inte kostat något och de föreläsare som vi anlitat har inte heller varit så dyra. En del böcker har köpts in men mycket litteratur fanns sen tidigare. En del teknisk utrustning har varit nödvändig. Utställningsmaterial har gjorts de sista dagarna. Det bygger på både gammalt och nytt material och kommer att användas vid utställningar, föreläsningar och mässor.

Sammankomster.

Flera både större och mindre sammankomster har genomförts. De har innehållit föreläsningar oftast med bildspel som underlag. Diskussioner gällande föreläsningar och arbetsplaneringar har engagerat deltagare och fört projektet framåt. Genom inbjudningar, både direkt till vänner och bekanta samt allmänheten, har fler fått kunskap om projektet.

Under de årligen återkommande dagarna med "Rötter i Tiveden" (släktforskardagar i Tiveden som pågått varje sommar i flera år för allmänheten) gjordes två aktiviteter som hör ihop med projektet. En dag med utflykt till en av finngårdarna, Stora Hägghemmet, som finnen Simon och hans ättlingar bröt upp från stubben. Här har många sina rötter. Flera av dem var med på både vandring och efterkommande föreläsning med bildspel. Dagen därpå presenterades vårt projekt och syftet med detta. En långväga gäst visade sig ha mycket nya uppgifter som handlade om finnboättningar i den sydligaste delen av Tivedenområdet. Det kändes riktigt bra att kännedom om projektet spridit sig och att vi får nya kontakter med nya uppgifter.

Avstånden är stora i vårt land men ändå har människor tagit sig tid att besöka trakten. Genom telefonsamtal och e-post har flera nya kontakter knutits. De som vi fått möjlighet att guida i sina ursprungsbygder är oändligt tacksamma.

Lokaler för sammankomster har skett både i större och mindre föreningslokaler samt hemma hos varandra.

Studiebesök.

Flera utflykter har gjorts i området. Eftersom vi vill få mer kunskap om Närkedelen av området har flera utflykter och källstudier gjorts om Askersunds, Nysunds och Ramundebodas socknar. Vi förstår nu att det finns betydligt fler finnbo-sättningar än vi förut vetat. Man kan här konstatera att mycket få fysiska spår finns kvar efter 1600-talet och finnarnas kolonisationstid. Lite berättelser om var de gamla husgrunderna legat har vi fått höra. En del byggnadsrester som har sin grund i finskt byggnadsskick finns kvar men det mesta är rivet eller står och förfaller. En del torp är helt borta. I bästa fall står en "torpskylt" med "siste ägaren" på. Där skulle man behöva komplettera med "förste upptagare" på. Vi har i alla fall kunnat suga in atmosfären på platser som ofta ligger ensligt i djupa skogar. Vid besök på torp, vars åkrar är igenplanterade, kan man bara genom gamla kartor och egen fantasi föreställa sig hur det kan ha sett ut. Förvånansvärt få människor har någon äldre historia om platserna där de bor. Det har ju ofta skett ägarbyten och försäljningar. Tyvärr har inte historien om platsen följt med.

En av gruppens medlemmar har fördjupats sig extra mycket i en plats i Ramundeboda socken där vi tror att finnar bott. Där har även ett mord skett som då gett lite mer upplysningar genom anteckningar och domboksprotokoll. Detta är mycket intressant och länsstyrelsens arkeologer kommer att titta på platsen.

Skagershult och socknarna i anslutning till Kilsbergen kommer att få en särskild dokumentation. Det är organisationen FINNSAM som står bakom och en av projektdeltagarna, Jan-Erik Björk kommer att ge ut en bok om dessa trakter, våren 2019.

Fysisk dokumentation.

En del äldre föremål finns på hembygdsgårdar. Det är ju mest jordbruksredskap som är från 1800-tal. Några föremål som kistor och skåp från 1700-tal. De flesta föremålen har tappat sin proviniens. Ibland kan en signatur finnas men AES (Anders Eriksson) eller AED (Anna Eriksdotter) är ändå svåridentifierade. Här behöver göras en större undersökning.

I trakten tillverkades spinnrockar av en man och hans släktingar med soldatnamnet Post. De ansågs ha finskt ursprung. Vi undersöker nu hur många spinnrockar som finns kvar. Har hittat ca 6-7 st men kommer att fortsätta leta. Spinnrockarna är av mycket hög kvalité och lättspunna. De är dessutom både signerade och daterade. En utställning av de som finns kommer till nästa sommar. Vi kommer att ha med en rock att visa då vi har utställningar och föreläsningar under vintern.

När det gäller textilier finns här som på många håll sängkläder och dukar av lin. Det är hemma-odlat, -spunnet och -vävt men inget som man säkert kan säga har finskt ursprung. En teknik som kallas nålbindning har däremot varit vanlig. Den kan ha sitt ursprung i finska traditioner.

Mattraditioner finns inte heller så många. Men blåbärsgröt gjord på rågmjöl och korngrynskaka med fläsk är urgammalt.

Det finns uppgifter om att finska språket har talats in på mitten av 1800-talet i Byn Vallsjöbol i Finnerödja. I Spändalen, Undenäs socken fanns ca 1910 en kvinna som talade finska. (Muntlig säker källa)

Några sjöar i Tiveds socken har finska namn, Mustalamp, Tarvaslamp, Sannerslamp, Lättlamp m.fl. Kanske finns finska språket gömt i en del ortnamn som Vælervattnet och Tällåsen. Væl kan betyda mellan och täll i närheten av. Båda stämmer i så fall in. Mellan vattnen och Tällåsen straxt bredvid.

Tillfällighetsfynd.

Några tillfälliga fynd har gjorts i dokument på andra håll i landet. Det gäller bl.a. ett släktskap i Värmland och en rymning till Norge. Några finnar, boende i andra socknar, har blivit bötfällda för att ha haft andra finnar inhysta olagligt.

Vi hoppas att det ska dyka upp fler spännande fynd. Dessa kan vara viktiga pusselbitar i kommande forskning.

Folkminnen.

Ingen dokumentation har gjorts inom projektet. Sen tidigare finns en skrift om Folkminnen från Undenäs som bygger på folkminnesarkivens uppteckningar gjorda på 1900-talets första hälft. Vi har talat om besök framöver på Nordiska museet och folkminnesarkiven i Stockholm och Göteborg. Kanhända något kan framkomma som har med finnarnas invandring att göra.

Hemsida.

Ännu inte i bruk. Kommer att heta tivedenfinnar.se

I mitten på augusti satte vi igång att arbeta med hemsidan. Tanken med den är att här ska vi samla uppgifter om den tidiga finnkolonisationen till våra bygder och det som utvecklats till vad som finns kvar idag. Finns det några fysiska spår eller kan vi bara hitta uppgifter i gamla dokument? Kan vi hitta rester i våra gener?

Det ska bli en kunskapsbank för både forskare och andra intresserade för att vi ska komma ihåg och lära oss mer om våra rötter.

Eftersom projektledaren inte hade tillräcklig egen erfarenhet så kom vi fram till att en i gruppen som aktivt jobbat med några hemsidor åt andra föreningar skulle hjälpa till. Ett intensivt arbete påbörjades men efter ett par veckor insåg vi att vi var på fel spår. Den programvaran som användes passade inte våra syften och det blev inte bra. En sk.se.-domän hade köpts in men ansågs vara för lång och godkändes inte. Utlägg och viss ersättning för arbete bör ändå utgå.

Efter en genomgång med de andra i gruppen beslöts att vi skulle börja om. En av de mer erfarna släktforskarna i gruppen som dessutom byggt liknande hemsidor tidigare fick uppdraget att tillsammans med projektledaren gå vidare. Nya programvaror införskaffades och ett intensivt samarbete startade. Några resor till varandra och massor av mailkontakter gav nu bättre resultat. Sidan ska passa för alla sorters forskare. Den innehåller mycket allmän information om finnkolonisation i allmänhet men riktas i synnerhet in på lokal forskning och information. Meningen är att sprida kunskap samt ge hjälp till forskare som har rötter i våra trakter.

En rejäl kunskapsbank är skapad med hjälp av den forskning som redan är gjord av gruppens medlemmar. Grunden för sidan är lagd och nu gäller det att samla in ytterligare material som kan finnas hos andra som kommer i kontakt med vår forskning genom sidan och projektet. Otroligt många timmars arbete är nedlagt och även här bör ersättning för utlägg och arbete utgå.

Utställningsmaterial.

När det gäller utställningsmaterial är nu tre rolluper skapade. Här har projektledaren lagt ner massor av timmar på underlag och med hjälp av en designer fått till ett snyggt självinstruerande kunskapsmaterial. Dessa kommer att användas för utställningar, mässor och vid föreläsningar. Som extra info till utställningar framställs A3-bilder, beroende på var utställningen/föreläsningen ska vara. Tanken är att kunna ha

föreläsningar på flera platser i de olika kommunerna. Lämpliga platser är hembygdsföreningar, släktforskarklubbar, skolor, bibliotek m.m.

Gruppen hade tänkt göra en längre bussresa till någon finngård och museum. En lämplig plats är Finnskogsmuseet i Skräddrabo söder om Alfta. Tyvärr kunde det inte bli av då det var svårt att samla folk under sommaren. Sen visade det sig att oktober inte fungerade för museet stänger för vintern och tappar ur vattenledningar. Projektgruppen satsar på en resa våren 2019.

Just nu kan vi bara konstatera att färdiga är vi långt ifrån. Vi har många spår att leta vidare på men det är hela tiden roligt att gräva fram mer uppgifter och lägg det stora pusslet. Projektet har lyft både projektdeltagare och andra intresserade. Vi hoppas att vårt arbete ska ge kunskap och insikt om vår bygds historia.

Finnerödja/Tiveden 30 oktober 2018